YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (viides jaosto)
22 päivänä tammikuuta 2002 *

Asiassa C-447/00,

jonka Landesgericht Salzburg (Itävalta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen käsiteltävänään olevassa kaupparekisterimerkintää koskevassa asiassa, jossa rekisteri-ilmoituksen tekijänä on

Holto Ltd,

ennakkoratkaisun EY 43 ja EY 48 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja C. W. A. Timmermans,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: R. Grass,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Landesgericht Salzburg on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 27.11.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 4.12.2000, EY 234 artiklan nojalla viisi ennakkoratkaisukysymystä EY 43 ja EY 48 artiklan tulkinnasta.

2 Kysymykset ovat nousseet esille asiassa, jossa Englannin oikeuden mukaan perustettu yhtiö Holto Ltd (jäljempänä Holto) on tehnyt rekisteri-ilmoituksen, joka koskee yhtiön Itävallassa perustetun sivuliikkeen merkitsemistä tämän jäsenvaltion kaupparekisteriin.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

3 Holto perustettiin vuoden 1985 Companies Actin (yhtiölaki) mukaisesti yhtiöksi ("private limited company") 19.10.2000. Yhtiö on rekisteröity Englannin ja Walesin kaupparekisteriin numerolla 4093079. Perustamisasiakirjan mukaan yhtiön kotipaikka ("registered office") on Southampton (Yhdistynyt kuningaskunta). Yhtiöpääoma on 100 Ison-Britannian puntaa, joka on jaettu sataan yhden punnan suuruiseen osuuteen.

4 Perustamishetkellä Lisa Lohse oli Holton johtaja ja hänen puolisonsa Melvyn John Lohse yhtiön sihteeri. Molemmat omistivat osuuden yhtiöstä ja molempien kotipaikka oli Southampton.

5 Lohset luovuttivat osakkeensa 20.10.2000 Wolfgang Holzerille ja Erika Tocknerille, joiden kotipaikka oli Hallein (Itävalta) ja jotka samalla nimitettiin Holton johtajiksi. Tehdyn päätöksen mukaan yhtiön sihteerin Melvyn John Lohsen piti lähettää johtajan tai sihteerin nimitystä koskeva lomake 288 A rekisteröintiä varten kaupparekisteriin (Companies House). Päätöksen mukaan yhtiön rekisteröity osoite oli Mede House, Salisbury Street, Southampton SO15 2TZ, Yhdistynyt kuningaskunta. Lisäksi päätettiin, että yhtiötä johdetaan vastedes Itävallasta käsin, jossa myös yhtiön kirjanpito pidettiin.

6 Landesgericht Salzburg toteaa lisäksi, että koska Holtolla ei ollut liiketoimintaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa, rekisteröitymistä verotusta varten Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ei pidetty tarpeellisena, koska yhtiön oli maksettava veronsa Itävaltaan.

7 Kirjallisella 30.10.2000 tehdyllä hakemuksella, joka saapui Landesgericht Salzburgille 2.11.2000, Holzer ja Tockner tekivät yhtiöstä sekä sen itävaltalaisesta Halleiniin perustetusta sivuliikkeestä ilmoituksen Itävallan kaupparekisteriin.

8 Landesgericht Salzburg kysyy, kuuluuko rekisteröinti asianhaarat huomioon ottaen EY 43 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetun johdannaisen sijoittautumisvapauden taikka EY 43 artiklan ensimmäisen kohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetun ensisijaisen sijoittautumisvapauden piiriin.

9 Siinä tapauksessa, että jompaakumpaa EY 43 artiklassa tarkoitettua sijoittautumisvapautta voidaan soveltaa, kansallinen tuomioistuin kysyy, onko perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten kanssa ristiriidassa kansallinen säännöstö, jonka mukaan niin sanotun kotipaikkateorian nojalla yhtiön oikeuskelpoisuutta arvioidaan sen valtion oikeuden mukaan, jossa yhtiön "keskushallinto" tosiasiallisesti on, jolloin tämän valtion oikeuden mukaan perustetun yhtiön oikeuskelpoisuuden tunnustamisen edellytyksenä on tiettyjen ehtojen täyttyminen toisessa jäsenvaltiossa, jossa yhtiöllä on oikeuskelpoisuus.

10 Landesgericht Salzburg tuo tältä osin esiin, että Itävallan asiaa koskeva säännöstö perustuu säädökseen nimeltä Bundesgesetz über das internationale Privatrecht (Itävallan liittovaltion laki kansainvälisestä yksityisoikeudesta, jäljempänä IPRG). IPRG:n 12 §:n mukaan henkilön oikeuskelpoisuus arvioidaan henkilöstatuutin mukaan, joksi määräytyy IPRG:n 10 §:n mukaan "sen valtion laki, jossa oikeussubjektilla tosiasiallisesti on keskushallinto".

11 Kansallinen tuomioistuin toteaa, että näiden säännösten perusteella Itävallan tuomioistuimet ovat Oberster Gerichtshofin (Itävallan korkein oikeus) 15.7.1999 antamaan ratkaisuun (6 Ob 123/99 b) asti soveltaneet kansallisia säännöksiä yhtiöihin, jotka on perustettu toisen valtion oikeuden mukaan mutta joiden keskushallinto on tosiasiassa Itävallassa (kotipaikkateoria). Kansallisten säännösten mukaan yhtiö saa oikeushenkilöllisyyden ja oikeuskelpoisuuden vasta tultuaan merkityksi Itävallan kaupparekisteriin. Tämän seurauksena Itävallan tuomioistuimet eivät tunnusta oikeuskelpoiseksi oikeushenkilöksi yhtiötä, joka on perustettu ulkomaisen lainsäädännön mukaisesti mutta jolla kuitenkin on tosiasiallisesti keskushallinto Itävallassa, minkä vuoksi kaupparekisteriin merkitseminen evätään tällä perusteella, kunnes kaikki Itävallan lain mukaiset muodolliset ja aineelliset perustamisedellytykset täyttyvät.

12 Oberster Gerichtshof katsoi kuitenkin erään asiaa C-212/97, Centros (tuomio 9.3.1999, Kok. 1999, s. I-1459), asianhaaroiltaan vastaavassa käsiteltävänään olleessa tapauksessa, ettei ennakkoratkaisupyyntöä yhteisöjen tuomioistuimelle ole tarpeen esittää ja ettei IPRG:n 10 §:ää voida enää soveltaa yhteisön sisäisissä tapauksissa yhteisön oikeuden etusijan vuoksi (edellä mainittu 15.7.1999 annettu tuomio). Oberster Gerichtshofin mukaan tämän seurauksena toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustetun oikeushenkilön oikeuskelpoisuutta on sivuliikkeen Itävaltaan perustamisen yhteydessä arvioitava sen oikeuden mukaan, jonka mukaisesti kyseinen oikeushenkilö on perustettu, sikäli kuin sen sääntömääräinen kotipaikka tai keskushallinto taikka päätoimipaikka on jossakin jäsenvaltiossa.

13 Landesgericht Salzburgin käsityksen mukaan yhteisöjen tuomioistuin ei kuitenkaan edellä mainitussa asiassa Centros antamassaan tuomiossa lausunut mitään kotipaikkateorian sovellettavuudesta eikä yleisemminkään yhteisön alueen yhtiöiden oikeuskelpoisuuden kollisio-oikeudellista arviointia koskevista kysymyksistä. Se katsoo, että koska asiassa Centros osallisina oli kaksi jäsenvaltiota, jotka molemmat noudattivat niin sanottua perustamisteoriaa, niin ongelma, joka koskee oikeuskelpoisuuden tunnustamatta jättämistä kansallisten kollisiosäännösten johdosta, ei noussut esiin.

14 Sitä vastoin kyseisen kansallisen tuomioistuimen mukaan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 81/87, Daily Mail and General Trust, 27.9.1988 antaman tuomion 19—21 kohdassa (Kok. 1988, s. 5483; Kok. Ep. IX, s. 713) omaksumat kannat näyttävät olevan nyt käsiteltävänä olevan asian kannalta merkityksellisiä sikäli kuin kyseisestä tuomiosta voidaan päätellä, että jäsenvaltion kansainvälisen yksityisoikeuden normi, joka keskushallinnon tosiasialliseen paikkaan perustuvan liittymän nojalla tietyin edellytyksin epää toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustetulta yhtiöltä oikeushenkilön oikeuskelpoisuuden, on yhteisön oikeuden kanssa sopusoinnussa. Esillä olevaan tapaukseen nämä ohjeet eivät kuitenkaan Landesgericht Salzburgin mielestä ole välittömästi sovellettavissa.

15 Kansallisen tuomioistuimen mukaan asian ratkaisemiseksi on tarpeen tiedustella yhteisöjen tuomioistuimelta, katsooko tämä, että kotipaikkateoriasta johtuvien

kaltaiset kansalliset säännökset ovat vastoin EY 43 ja EY 48 artiklaa, koska yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön — muun muassa edellä mainittujen asioissa Daily Mail and General Trust sekä Centros annettujen tuomioiden — perusteella ei ole mahdollista vastata kysymykseen. Näin ollen Landesgericht Salzburg on lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY 43 artiklan 1 kohdan toista virkettä tulkittava niin, että sivuliikkeestä voi olla kyse silloinkin, kun yhtiöllä ei ole EY 48 artiklassa tarkoitettua päätoimipaikkaa millään muulla paikkakunnalla, missä se harjoittaisi ainakin huomattavaa osaa liiketoiminnastaan?

Jos tähän vastataan myöntävästi, niin

2) onko EY 43 artiklan 1 kohdan toista virkettä tulkittava niin, että sijoittautumista koskeva edellytys täyttyy, kun yhtiöllä on jäsenvaltiossa, jossa se perustettiin, ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka mutta ei mitään toimintaa?

Jos tähän vastataan myöntävästi, niin

3) lukeutuuko Englannin oikeuden mukaan perustetun ja vain Englantia sääntömääräisenä kotipaikkanaan pitävän mutta siellä toimintaa harjoittamattoman yhtiön itävaltalaisen sivuliikkeen perustaminen EY 43 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä ja EY 48 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin?

Jos kysymykseen 1), 2) tai 3) vastataan kielteisesti, niin

4) lukeutuuko Englannin oikeuden mukaan perustetun ja vain Englantia sääntömääräisenä kotipaikkanaan pitävän mutta siellä toimintaa harjoittamattoman yhtiön kautta tapahtuva itävaltalaisen sivuliikkeen perustaminen ja merkitseminen Itävallan kaupparekisteriin EY 43 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ja EY 48 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin?

Jos kysymykseen 3) tai 4) vastataan myönteisesti, niin

5) onko EY 43 ja EY 48 artiklan mukaan mahdollista soveltaa kansallista kollisiosäännöstöä, jonka nojalla yhtiön oikeuskelpoisuutta arvioidaan sen valtion oikeuden mukaan, jossa yhtiön keskushallinto tosiasiallisesti on (kotipaikkateoria), silloinkin kun sitä kautta Englannin oikeuden mukaan perustetun ja vain Englantia sääntömääräisenä kotipaikkanaan pitävän mutta siellä toimintaa harjoittamattoman yhtiön tunnustaminen oikeushenkilöksi ja sen seurauksena kaupparekisteriin merkitseminen evätään?"

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

16 Työjärjestyksen 92 artiklan 1 kohdassa todetaan, että jos yhteisöjen tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen ratkaisemaan kannetta tai jos kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat, yhteisöjen tuomioistuin voi jatkamatta asian käsittelyä ratkaista asian perustellulla määräyksellä julkisasiamiestä kuultuaan.

17 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklasta seuraa, että kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua ainoastaan silloin, kun niissä on vireillä oikeusriita ja kun niissä vireillä olevan menettelyn tarkoituksena on ratkaisun antaminen tuomiovaltaa käyttäen (asia 318/85, Greis Unterweger, tuomio 5.3.1986, Kok. 1986, s. 955, 4 kohta; asia C-86/00, HSB-Wohnbau, tuomio 10.7.2001, 11 kohta, Kok. 2001, s. I-5353; asia C-111/94, Job Centre, tuomio 19.10.1995 (ns. Job Centre I -tapaus), Kok. 1995, s. I-3361, 9 kohta; asia C-134/97, Victoria Film, tuomio 12.11.1998, Kok. 1998, s. I-7023, 14 kohta ja asia C-178/99, Salzmann, tuomio 14.6.2001, Kok. 2001, s. I-4421, 14 kohta).

18 Tapauksessa Job Centre I annetussa tuomiossa ennakkoratkaisua pyysi Tribunale civile e penale di Milano (Italia), ja siinä oli kyse erään yhtiön yhtiöjärjestyksen vahvistamisesta, joka asia Italiassa tutkitaan "giurisdizione volontaria" -nimisessä menettelyssä (hakemuslainkäyttömenettelyssä). Tuomion 11 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, ettei sillä ole toimivaltaa käsitellä ennakkoratkaisua sillä perusteella, että kun Tribunale civile e penale di Milano käsittelee asiassa sovellettavien kansallisten säännösten mukaisesti giurisdizione volontaria -menettelyssä yhtiön yhtiöjärjestyksen vahvistamista koskevaa hakemusta yhtiön rekisteröimiseksi, tämä kansallinen tuomioistuin ei toimi tuomioistuimena vaan hoitaa sellaisia tehtäviä, joita muissa jäsenvaltioissa hoitavat hallintoviranomaiset. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan tämä kansallinen tuomioistuin teki hallintopäätöksen eikä samassa yhteydessä ratkaissut oikeudellista riitaa.

19 Samassa 11 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin tarkensi vielä, että ainoastaan silloin, kun sellainen henkilö, joka voi kansallisen lainsäädännön mukaan tehdä vahvistamista koskevan hakemuksen, hakee muutosta päätökseen, jolla tällainen hakemus on hylätty ja jolla rekisteröinti on evätty, muutoksenhakua käsittelevän tuomioistuimen voidaan katsoa toimivan tuomioistuimena EY:n perustamissopimuksen 177 artiklassa (josta on tullut EY 234 artikla) edellytetyllä tavalla, koska tällöin kyseinen tuomioistuin käsittelee vaatimusta sellaisen päätöksen kumoamisesta, joka on hakijalle vastainen.

20 Käsiteltävänä olevassa asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Landesgericht Salzburg on esittänyt pyyntönsä yhteisöjen tuomioistuimelle kaupparekisterin pitämisestä vastaavana viranomaisena kaupparekisteriin merkitsemistä

koskevassa asiassa. Asiakirjoista ei ilmene, että kyseisen kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana olisi ollut Holton ja jonkin vastaajan välinen oikeudellinen riita.

21 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä asiakirjoista ei myöskään ilmene, että Landesgericht Salzburgin yhteisöjen tuomioistuimelle esittämää ennakkoratkaisupyyntöä olisi edeltänyt Holton osalta tehty päätös, josta olisi nostettu kanne tässä kansallisessa tuomioistuimessa. Landesgericht Salzburg on näin ollen ensimmäinen viranomainen, joka on käsitellyt ilmoitusta, joka koskee Holton sivuliikkeen merkitsemistä Itävallan kaupparekisteriin.

22 Tämän johdosta Landesgericht Salzburg, joka on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön sen ratkaisemiseksi, onko päätös, joka sen on tehtävä Itävallan lakia soveltamalla, yhteisön oikeuden mukainen, ei toimi asiassa tuomioistuimen ominaisuudessa.

23 Näin ollen on sovellettava työjärjestyksen 92 artiklan 1 kohtaa ja todettava, että yhteisöjen tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen vastaamaan Landesgericht Salzburgin esittämiin kysymyksiin.

Oikeudenkäyntikulut

24 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Italian, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä komissiolle ja EFTAn valvontaviranomaiselle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi tämän asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on määrännyt seuraavaa:

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen vastaamaan Landesgericht Salzburgin 27.11.2000 tekemällään päätöksellä esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin.

Annettiin Luxemburgissa 22 päivänä tammikuuta 2002.

R. Grass

kirjaaja

P. Jann

viidennen jaoston puheenjohtaja